

Angkorin temppelikaupunki on Kambodžan tärkein matkailukohde.

Idän villi Kambodža

3.11.2026 6.00

Tuhat vuotta sitten khmerien valtakunta oli yksi maailman keskuksista. 35 vuotta sitten Kambodža kohtasi punakhmerien kauheudet. Nyt maassa varttuu sodanjälkeinen sukupolvi, joka on hiljalleen tekemässä siitä uutta matkailun kehtoa Kaakkois-Aasiaan.

Teksti ja kuvat: PAAVO VIRTA

- Onhan tämä varmasti oikea paikka, tiedustelen, kun skootterista ja matkustajakärrystä koostuva riksamme kurvaa nimettömän hostellin pihaan Siem Reapissa?

- Totta kai, kuuluu vastaus nuoren kambodžalaisen khmerin suusta. Kiitämme kyydistä ja varaamme edullisen huoneen pariksi päiväksi.

Tarkastan heti ensimmäiseksi parvekkeen ja pihan, sillä matkailijan paras ystävä, riippumatto, on lojunut jo liian kauan rinkassani. Näyttää kuitenkin siltä, että se joutuu odottamaan vielä tovin.

Seuraavana päivänä kuljen Siem Reapin joen rantaa pitkin ja ihmettelen ystävieni kanssa paikallisia karttoja. Mikään ei ole siellä missä pitäisi. Ranskan entinen siirtomaa vaikuttaa kuitenkin mukavalta. Halpoja ravintoloita, majapaikkoja, idyllistä joen rantaa, hymyileviä kasvoja ja jopa yksi pieni länsimainen kauppakeskus, jossa nuori naismyyjä tervehtii iloisesti buddhalaisittain kädet yhteen liitettyinä. Kauempana kohoaa matkailun kasvun myötä nousseita luksushotelleja.

Kestää hetken ennen kuin ymmärrämme, että nimetön hostellimme ei todellakaan ollut se, johon pyysimme kuskia meidät viemään.

Kambodžan omatoimikiertomatka alkaa perinteisellä huijauksella.

Siem Reap sijaitsee muutaman tunnin automatkan päässä Thaimaan rajalta. Noin 170 000 asukkaan kaupunki on yksi Kambodžan nopeimmin kasvavista matkailukohteista. Siellä ei kuitenkaan makoilla paratiisirannoilla palmujen katveessa. Siem Reapin ylivoimaisesti suurin vetonaula on Angkorin temppelikaupunki.

Tuhat vuotta sitten loistonsa päiviä elänyt khmerien valtakunta ulottui Kambodžasta nykyisten Laosin, Thaimaan, Myanmarin ja Vietnamin alueille. Kuningaskunnan keskus oli Angkor, jossa asui enimmillään jopa miljoona ihmistä. Samoihin aikoihin Lontoon väkiluku oli joitakin kymmeniä tuhansia. Angkor kukoisti 800-luvulta vuoteen 1431, jolloin suuri thaivaltakunta Ayutthaya valloitti sen. Viidakko kätki rapistuvan kaupungin sisäänsä, kunnes ranskalainen tutkimusmatkailija **Henry Mouhot** löysi sen uudelleen vuonna 1864.

Kiipeän varovasti rapistuneita kymmenen sentin mittaisia askelmia temppelin huipulle.

Tämä on yksi muinaisen kaupungin hyvässä kunnossa säilyneistä raunioista. Sellaisia on alueella kohtalaisen paljon, mutta osa temppeleistä on pelkkiä kivikasoja. Kymmenen metrin korkeudesta katselen ohi kipittäviä korealaisseurueita. Toisella puolella aukeaa näkymä temppeliin, jonka valtavat puunjuuret ovat syöneet sisäänsä. Voin vain yrittää kuvitella, mitä ranskalaisen tutkimusmatkailijan mielessä on liikkunut hänen löytäessään rauniokaupungin viidakon syleilystä.

Nykyisin Angkor on Kambodžan tärkein kohde. Alueen päätemppeli, Angkor Wat, on maailman suurin uskonnollinen monumentti ja sen kolme tornia koristavat myös maan lippua. Kun Kambodžaan alkoi 1990-luvulla tulla taas matkailijoita, olivat kävijämäärät vielä vähäisiä. Nykyisin Angkorissa vierailee yli miljoona kävijää vuodessa. Se on valtava tulonlähde köyhälle maalle, sillä yksi kävijä maksaa sisäänpääsystä 20 Yhdysvaltain dollaria. Monet tahot pelkäävät, että alue tuhoutuu alati kasvavien kävijämassojen alle.

Ainakin toistaiseksi maailman kahdeksas ihme on kuitenkin merkki menneisyyden loistosta.

Puinen veneemme lipuu hitaasti talojen välissä. Lapset pelaavat terassilla ja sisältä leijailee ruuan tuoksu. Muksut saavat tänään kalaa ja currya. Ostan Angkor-oluen ohi ajavalta myyjältä ja seuraan samalla kahden paatin valmistautumista kalareissuun.

Toinen, hitaammin kasvava kohde Siem Reapin liepeillä on Tonle Sap, Kaakkois-Aasian suurin järvi. Järven koko kasvaa sadekaudella jopa kymmenkertaiseksi, minkä vuoksi asukkaat ovat joutuneet mukautumaan vedenpinnan suuriin vaihteluihin. He ovat pystyttäneet järvelle kelluvia kyliä.

Viidakko söi Angkorin temppelit sisäänsä, kunnes ne löydettiin uudelleen vuonna 1864.

Huomioni kiinnittyy kahteen veden varassa lepäävään taloon, joiden välissä olisi oivallinen riippumattopaikka. Veden päällä loikoiluun saattaisi kuitenkin liittyä pieniä käytännön ongelmia, joten lienee parempi vielä odottaa.

Auringon alkaessa painua alemmas jätämme vedestä kohoavien puutalojen ja pienten veneiden ainutlaatuisen maailman. Kelluvien kylien rauhallinen tunnelma on pian vaihtuva pääkaupungin kaoottisuuteen.

Kuuntelen öisen Phnom Penhin ääniä majapaikkamme parvekkeella.

Alhaalta kuuluu lapsen itkua puisten kärryjen valuessa hiljaa eteenpäin. Näky on uskomattoman surullinen. Nuori nainen pysäyttää vetämänsä kärryt, joissa lienee hänen koko omaisuutensa. Noin 20-vuotias khmertyttö ottaa lapsen syliinsä ja itku lakkaa. Hetken kuluttua hän peittelee lapsen hellästi kärryssä olevilla vaatteilla.

Silmäkulmani kostuvat, kun kaksikko jatkaa matkaansa pitkin pääkaupungin hiljaisia sivukatuja.

Köyhyys on läsnä kaikkialla Kambodžassa. Se on nähtävissä maan ainoassa miljoonakaupungissa Phnom Penhissa jo muutamien kortteleiden päässä kultaisista temppeleistä ja kuninkaanlinnasta. Se on nähtävissä Siem Reapissa, jossa tuktuk-kuskit ovat tyytyväisiä, jos he saavat viidellä dollarilla kuljettaa matkailijoita tuntikausia Angkorin temppelikaupungissa. Köyhyys on nähtävissä joka puolella maata roskaisina tienpenkereinä ja kerjäävinä lapsina.

Kambodža on kuitenkin toipumassa. Maa elää nyt uudelleensyntymää, kuoleman jälkeistä aikaa. Synkkä menneisyys näkyy kuitenkin väestörakenteessa, sillä puolet kambodžalaisista on alle 20-vuotiaita.

Tuktuk kurvailee pitkin pääkaupungin yllätyksellisiä katuja. Se on matkalla Kuoleman kentille. Kokonaisia perheitä kuljettavia skoottereita tulee vastaan riksamme molemmin puolin, ja punainen liikennevalo on lähinnä vitsi.

Phnom Penhin liikenne on kaoottista, mutta ajatukset ovat jo määränpäässä ja khmerien lähihistoriassa.

Vuosien 1975 ja 1976 aikana punakhmerit nousivat valtaan ja Kambodžasta tuli sosialistinen tasavalta. Rajat suljettiin, yksityisomaisuuden ja rahan olemassaolo lakkautettiin, kaupungit tyhjennettiin ja kansa ajettiin maaseudulle, jossa ruokaa ei riittänyt kaikille. Phnom Penhiin perustettiin "kuulusteluleiri", Tuol Sleng. Koodinimellä S21 tunnettu paikka oli tyhjennetyn pääkaupungin vanhassa koulussa sijainnut järjestelmällinen kidutus- ja tappokeskus. Lisäksi kaupungin laitamille tehtiin paikka väärinajattelijoiden hautaamiseksi, Choeung Ek, Kuoleman kentät.

Suurimmassa vaarassa olivat koulutetut khmerit, mutta ihmisiä lahdattiin järjestelmällisesti ikään ja sukupuoleen katsomatta. Pol Potin johtamien punakmerien agraariyhteiskuntaan ja omavaraisuuteen siirtyminen - tai sen yritys - jäi lopulta lyhyeksi, mutta vuoteen 1978 mennessä noin pari miljoonaa kambodžalaista ehti kuolla kidutukseen, nälkään ja tauteihin.

Tarkkoja lukuja ei tiedä kukaan.

Kuoleman kentät on vain yksi joukkohautakeskittymä monista, mutta siitä on muodostunut yksi tunnetuimmista raakuuksien symboleista. Pieni alue sijaitsee 17 kilometriä etelään Phnom Penhistä ja sinne on haudattu arviolta 17 000 ihmistä. Alueella on museo, useita joukkohautoja ja sen keskellä kohoaa muistomerkki, joka sulkee sisäänsä satoja pääkalloja.

Kambodžan kansanmurha on mittakaavassaan yksi maailman kammottavimmista inhimillisistä katastrofeista. Joidenkin arvioiden mukaan yli viidesosa maan väestöstä sai surmansa. Koska tapahtumista on kulunut vasta muutama vuosikymmen, monilla khmereillä on yhä tuskaisia muistoja noista ajoista ja moni murhamies elää edelleen kansan parissa. Kuoleman läsnäolo kuitenkin loittonee vuosi vuodelta ja kambodžalaiset katsovat nykyään kohti valoisampaa tulevaisuutta.

Kuoleman kenttien reunalla vastaan tulee hymyilevä pikkupoika, Nhean. Hän on tullut ottamaan kiinni perheen läheiseltä tilalta karannutta kanaa ja on silminnähden ylpeä napattuaan saaliin. Nhean on uuden Kambodžan kasvatti, joka auttaa jo lapsena tilan töissä, mutta käy myös koulua. Koulunkäynti onkin 2000-luvulla yleistynyt huomattavasti ja nykyisin jo yli 90 prosenttia alakouluikäisistä käy koulua. Tehtävää kuitenkin riittää edelleen.

Köyhyys näkyy kaikkialla Kambodžassa. Tämä tyttö kantoi elävää käärmettä saadakseen matkailijoilta rahaa.

Elämää Tonle Sapin järvellä sijaitsevissa Kelluvissa kylissä.

Matkailijat suhtautuvat maahan entistä positiivisemmin. Olemme löytäneet myös Phnom Penhin, joka on pohjimmiltaan mielenkiintoinen, hektinen ja erilainen suurkaupunki, jossa voi vierailla surullisessa menneisyydessä, tarkastella tämän päivän khmerien elämää ja pällistellä Mekongin rannassa kohoavia kuninkaallisia temppeleitä.

Riippumatto huojuu viimein palmujen katveessa. Tarkastelen katseellani ylhäällä roikkuvia kookospähkinöitä. Matto on hyvä kiinnittää tarpeeksi pitkillä naruilla hieman kauemmaksi palmun rungosta, sillä toisinaan pähkinät saattavat tipahdella omia aikojaan.

Siaminlahden maningit kimaltelevat auringon valossa ja maalaavat autiota hiekkarantaa. Samassa viereeni köpöttelee valkoisia lehmiä. Laihat otukset jatkavat matkaa bungalowien ohi pitkin kolmen kilometrin pituista rantaa. Tämä ei ole turistirysä, ainakaan vielä.

Sihanoukville on Kambodžan aurinkoranta. Etelässä Siaminlahden rannalla sijaitseva kaupunki on vielä hiljainen, mutta kaikki merkit viittaavat siihen, että siitä on nouseva uusi valmismatkaajien mekka. Vielä kymmenen vuotta sitten autioina olleet hotellit on kunnostettu, uusia rakennetaan jatkuvasti ja kaupunkiin houkutellaan kävijöitä. Suomalaiset matkatoimistot eivät toistaiseksi tee pelkästään Kambodžaan suuntautuvia matkoja, mutta Aasian kiertomatkat sisältävät jo etappeja khmerien maassa. Sihanoukvillen keskustan tuntumassa on viihtyisiä hostelleja ja rannan läheisyydessä kohoaa sekä edullisia että hulppeita hotelleja.

Pistäydymme lounaalla reppureissaajien suosimassa majapaikassa ja palaamme takaisin vuokraskoottereilla. 200 000 asukkaan kaupunki on reissaajalle sopivan kokoinen. Palveluita - myös varsin epäilyttäviä sellaisia - löytyy kaikille, mutta Phnom Penhin kaltainen kaaos on poissa.

Hetken ajelun jälkeen poliisi pysäyttää rannan tuntumassa ja vaatii kambodžalaista ajokorttia. Sihanoukville on hyvin korruptoitunutta seutua ja paikallinen virkavalta on keksinyt, miten matkailijoilta saa kerätyksi sakkoja. Majapaikassa vinkattiin puhumaan pelkästään omaa kieltämme, suomea, jos poliisi pysäyttäisi. Teemme niin, ja hetken kuluttua suomenkieleen ja epämääräisiin "licence" ja "hotel" viittauksiin turhautunut poliisi päästää meidät jatkamaan matkaa. Hän siirtyy toverinsa kanssa vaatimaan kymmentä Yhdysvaltain dollaria kahdelta brittituristilta, joilla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin maksaa. Tosin he saavat tingittyä hintaa alemmas.

Yhdysvaltain dollari on Kambodžan pääasiallinen valuutta. Sitä saa kaikista pankkiautomaateista. Ongelmana on kuitenkin rahan rikkominen, sillä työläisten kuukausipalkkaa vastaavaa satsta ei aina halua esitellä julkisesti. Rikkominen onnistuu kuitenkin varsin turvallisesti majapaikoissa, pankeissa ja ravintoloissa. Toinen virallinen raha on riel, jota saadaan pikkuostoksista vaihtorahana. Sitä on siis turha hankkia erikseen.

Vaikka Sihanoukvillen keskusta ja päärannat ovat varsin viihtyisiä, on nopeasti kasvanut matkailu aiheuttanut tyypillisiä kehittyvien maiden ongelmia. Korruptio, päihdeturismi ja prostituutio ovat lisääntyneet. Lisäksi koko maata vaivaava roskaaminen on häiritsevää, etenkin rannoilla ja maaseudulla.

Kaupungin liepeillä on kuitenkin useita muitakin rantoja. Usein toistuva havainto matkailussa on se, että kun siirtyy turistikeskittymästä loitommaksi, niin kaikki on erilaista. Keskustasta sivummalla olevat rannat tarjoavat enemmän rauhaa. Kaukaisin, pisin ja rauhallisin on Otresin ranta. Lisäksi Sihanoukvillen ympäristössä on useita upeita saaria, joilla voi yöpyä ja sukeltaa.

Otresin rannan alkupäässä, muutaman kilometrin päässä kaupungista, on bungalow-keskittymiä. Niiden jälkeen ranta jatkuu pari kilometriä tyhjänä, kunnes sen loppupäästä löytyy keidas - hiljaisia bungaloweja ja pieniä ravintoloita aivan meren äärellä.

Ilta hämärtyy jälleen Siaminlahdella. Heitän *Sinuhe egyptiläise*n hietikolle ja hyppään pois riippumatosta. Lehmälauma on mennyt menojaan aikoja sitten, mutta luultavasti voin tervehtiä sitä taas huomenna. Majapaikkamme pitäjät ovat käynnistäneet generaattorin ja kerääntyneet television äärelle. Sähköä on saatavilla noin neljä tuntia illassa. Se riittää, enempää ei ihminen täällä tarvitse.

Otresin ranta on täydellinen vastakohta Siem Reapin turistimassoihin ja Phnom Penhin kaoottisuuteen verrattuna. On vain meri, taivas ja tämä hetki.

Kambodža kuitenkin muuttuu silmissä. Otresin puolityhjille rannoille on jo kaavoitettu hulppeita hotelleja ja nurmialueita. Se ei sinällään kuulosta pahalta. Lisääntyvä matkailu on yksi keino nostaa Kambodža köyhyydestä ja parantaa paikallisten elinoloja. Matkailulla on kuitenkin myös vaaransa. On kysymyksiä, joita sekä reissaajien että kambodžalaisten tulisi kysyä itseltään.

Otresin toistaiseksi tyhjille rannoille on suunnitelmissa matkailukeskittymiä.

Kulkuri-lehmä autiolla rannalla.

Skootterikyyti on Kambodžan ylivoimaisesti suosituin liikkumismuoto.

Miten estää Angkorin temppelikaupungin tuhoutuminen?

Miten varmistaa, että matkailijoiden rahat ohjautuvat kambodžalaisille, eikä ylikansallisten hotelliketjujen taskuihin?

Miten ehkäistä matkailun negatiivisia lieveilmiöitä, kuten huumekauppaa, prostituutiota ja korruptiota?

Miten varmistaa, ettei Sihanoukvillelle käy niin kuin Thaimaan Phuketille, jossa suuret matkailijamäärät uhkaavat alueen luontoa, ja kohonnut hintataso on pakottanut paikalliset pois kotiseuduiltaan?

Jokaisen Kambodžaan matkaavan on hyvä muistaa, että omilla teoilla ja valinnoilla on merkitystä, jotta matkailun tuomat muutokset vaikuttavat positiivisesti koko kansaan. Kambodža on ainutlaatuinen ja aito. Sen soisi pysyvän sellaisena pitkään.

Kommentti

Kuolema, korruptio, kehitys ja kauneus - siinä Kambodža pähkinänkuoressa.

"Neljän k:n maa" herättää matkailijassa valtavan kirjon tunteita. Roskaiset tienpenkereet, köyhyys ja huijarit sekä kammottava lähimenneisyys herättävät surua, sääliä ja joskus jopa vihaa.

Ystävälliset ihmiset, hiljaiset paratiisirannat ja tuhannen vuoden takaiset loistonpäivät nostavat hymyn huulille ja saavat matkailijan ihastumaan maan ainutlaatuisuuteen. Kambodža on aito niin hyvässä kuin pahassakin. Onnellinen khmertyttö voitetun neljän suora -pelin jälkeen. Kuusi tuntia kestävä bussimatka kambodžalaisilla karaokevideoilla höystettynä. Paikallisten kanssa jaettu olutkannu syrjäisessä baarissa. Pikkupoika hymyilemässä Kuoleman kenttien vieressä autuaan tietämättömänä historian kauhuista. Lehmälauma tepastelemassa riippumaton ohitse kaukaisella paratiisirannalla.
Ne ovat aitoa Kambodžaa parhaimmillaan. Niitä on vaikea kuvailla. Ne pitää kokea.
PAAVO VIRTA

Faktat Kambodža

Sijainti: Kaakkois-Aasiassa Thaimaan, Laosin ja Vietnamin välissä
Valtiomuoto: perustuslaillinen monarkia.
Väkiluku: n. 15 milj. (2012)
Pääkaupunki: Phnom Penh (2,3 milj. as.)
Muita kaupunkeja: Battambang (250 000 as.), Siem Reap (170 000 as.), Sihanoukville (200 000 as.)
Valuutta: Yhdysvaltain dollari, riel
Kieli: khmerin kieli, englannilla ja ranskalla pärjää vaihtelevasti
Uskonnot: enemmistö buddhalaisia, lisäksi muslimeja ja kristittyjä
Bruttokansantuote: 1900 USD/asukas (2009).
Elinkeinorakenne: maatalous 29%, palvelut 41%, teollisuus 30% BKT:sta.
Miten pääsee: Helsingistä voi lentää Phnom Penhiin yhdellä vaihdolla. Halvin tapa on ottaa lento Bangkokiin ja matkata sieltä maitse Siem Reapiin. Kambodžaan tarvitsee viisumin, jonka saa useimmilta rajoilta ja lentokentiltä.

PLUSSAT

- Hintataso. Khmerien maassa on edullista syödä, juoda, majoittua ja matkustaa.
- Monipuolinen kohde. Kambodžassa on merta, viidakkoa, temppeleitä, historiaa ja suurkaupungin sykettä.
- Autenttisuus. Matkailu ei ole vallannut Kambodžaa, vaan maa näyttää siltä kuin se on, hyvässä ja pahassa.
- Turvallisuus. Korruptiota ja rikollisuutta on paljon, mutta maa on matkailijalle varsin turvallinen.
- Paikalliset. Khmerit ovat enimmäkseen iloista ja ystävällistä kansaa.

MIINUKSET

- Tieverkosto
- Huijarit ja korruptio
- Roskaisuus

Joukkohautojen vieressä asuva khmerpoika, Nhean, käsittelee keskittyneesti juuri kiinni saamaansa kanaa.

Choeung Ek, Kuoleman kentät. Phnom Penhin liepeillä sijaitsevalla alueella on yli 17 000 ihmisen joukkohaudat.

Kambodžassa kaikki liikkuu prätkillä - kokonaisista perheistä muuttokuormiin.

Sihanoukvillen liepeiltä löytyy hiljaisia bungaloweja ja kilometritolkulla hiekkarantaa.